CARMEN-GABRIELA PAMFIL
(1950-2017)

Un an şi jumătate fără Carmen-Gabriela Pamfil. Pare puțin dacă mă raportez la ultima noastră discuție, densă şi semnificativă ca toate celelalte, care parcă s-a petrecut săptămâna trecută. Pare mult pentru nevoia mea acută şi continuă de sprijinul emoțional şi informațional pe care îl acorda întotdeauna cu atâta altruism, deşi condiționat. Condiționat de sita valorică, calibrată deopotrivă după criterii afective şi intelectuale, fatalmente subiective, cu care cernea oamenii din jurul ei, aşa cum cernea de fapt toate lucrurile şi ființele de care se înconjura. O definea o fantastică, ieşită din comun pasiune, regăsibilă în tot ce făcea şi în tot ce simțea. Intensitate, acesta este cuvântul. Era intensă în dragostea totală pe care o revărsa asupra familiei şi prietenilor, în generozitatea cu care forma tinerii pe care îi atrăgea magnetic în raza ei de influență, pe care îi orienta spre performanță şi îi încuraja spre un anume tip, special, de nemulțumire de sine, generatoare de progres, era intensă în nevoia de a avea aproape frumosul în toate formele sale, de la natură la artă – şi la fel de intensă era şi în pasiunea cu care se lupta cu nedreptatea, în privința căreia nici un compromis nu era acceptabil. Şi mai cu seamă era intensă în entuziasmul cu care citea, lucra, studia, descoperea.

Tot ce făcea, făcea cu simț de răspundere, cu o rigurozitate excepțională şi cu dorința de a epuiza toate căile care promiteau rezultate palpabile, fie ele şi parțiale. Dificultățile nu o deconcertau, eşecurile de etapă nu îi deviau traiectoria neabătută şi nu cunoştea liniştea până când încercarea nu era încununată de succes. De o exigență îmblânzită de dragostea pentru ceilalți, cu principii inflexibile pe care şi le aplica în primul rând sieşi, era mai cu seamă intransigentă în raport cu propria muncă, pe care o perfecționa prin

BDD-A32040 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:16 UTC)

eforturi supraomeneşti, căci devotamentul faţă de profesie, în primul rând ca trăire fundamentală şi apoi ca raliere din convingere la obiectivele culturale înalte ale Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide" din Iaşi, pe care l-a slujit o viaţă (din 1973, când a terminat studiile universitare), a fost o constantă în viaţa ei. A învăţat de la cei mai buni, atât de la contemporanul G. Ivănescu, a cărui elevă şi colaboratoare apropiată a fost, cât şi, indirect, de la „clasici", de la Timotei Cipariu şi mai ales de la A. Philippide, pe care nu doar i-a studiat cu acribie până când opera lor şi-a relevat până şi ultimul secret, ci i-a şi iubit cu afecţiunea care te leagă, de exemplu, de membrii familiei. Se însufleţea, rememorând în tablouri vii întâmplări şi instantanee din colaborarea cu profesorul Ivănescu, care ni-l aduceau înainte, aievea, pe savantul autentic cu aer distrat, care era capabil să vadă în faptul de limbă aparent banal aspectul reprezentativ, care admitea când greşea într-un fel emoţionant, numai al lui, şi care avea pe canapeaua de acasă, pentru sine, printre grămezile de cărţi, aflate într-o harababură a cărei noimă numai el o ştia, doar „loc cât de-o pisică". Se încrunta cu gravitate sau râdea sănătos, din toată inima, aducând din trecut, izvorâte din poveşti autentice şi din lecturi pasionate, expresii, imagini şi situaţii în care profesori şi mentori sau, dimpotrivă, impostori pe care istoria i-a pedepsit prin acoperirea de uitare deveneau pentru o clipă oameni vii, cu metehne şi calităţi, cu excese sau cu atitudini ponderate.

Generozitatea cu care se poziţiona faţă de trecut prin respectul pentru înaintaşi era egalată doar de încrederea cu care relaţiona cu viitorul, prin tinerii în a căror valoare credea şi pe care îi iubea sincer. Recunoştinţa faţă de valorile trecutului s-a tradus an de an în continuarea liniei directoare a doctrinei magiştrilor, concretizată în articole, studii, ediţii şi monografii. Lui Timotei Cipariu şi operei acestuia le sunt dedicate teza de doctorat *Concepţia lingvistică a lui Timotei Cipariu* (1983), urmată de ediţia critică Timotei Cipariu, *Opere* I (1984), cu un studiu introductiv de Gavril Istrate şi *Opere* II (1992), cu o prefaţă de Mioara Avram, şi apoi, în plină maturitate ştiinţifică, studiul de mare amploare *Timotei Cipariu – lingvist şi filolog* (2009). Alături de ediţia Cipariu amintită mai sus, ediţia critică Alexandru Philippide, *Opere alese. Teoria limbii*, realizată în

BDD-A32040 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:16 UTC)

colaborare cu G. Ivănescu şi apărută în acelaşi an 1984, reprezintă un vârf al editării critice, reper inconturnabil pentru orice cercetător care se ocupă de această latură a cercetării filologice. Activitatea de editare a operei lui A. Philippide continuă prin publicarea în 2006 a lucrării *Ştiinţa noastră. Cum ştim. Cum ar trebui să ştim. Starea psihologică* (cu o postfaţă de Al. Andriescu) şi mai cu seamă prin *Istoria limbii române* (2011), rezultat notabil a circa două decenii de muncă intensă, la finalizarea căreia am avut privilegiul să particip în calitate de coeditor. Monografia *Alexandru Philippide* (2008), care concentrează într-o sinteză precisă şi cuprinzătoare esenţa operei şi a personalităţii lui A. Philippide, este o nouă pledoarie, convingătoare şi raţională, în favoarea validităţii doctrinei lingvistice promovate de A. Philippide şi mai târziu de G. Ivănescu, continuată la un înalt nivel calitativ de Carmen-Gabriela Pamfil. Care a fost şi iniţiatoarea şi organizatoarea principală a două manifestări ştiinţifice tematice, consacrate celor două genii tutelare ale filologiei ieşene (de fapt, ale filologiei româneşti în general), Philippide şi Ivănescu: simpozionul naţional „Alexandru Philippide – 150 de ani de la naştere” (2009) şi colocviul internaţional de mare anvergură „Gheorghe Ivănescu – 100 de ani de la naştere” (2013).

Lucrările de referinţă menţionate, cărora li se adaugă o serie lungă şi importantă de articole şi studii lucrate cu minuţie, definesc o parte - reprezentativă, dar nu exclusivă - a profilului său ştiinţific, care se completează cu activitatea lexicografului de excepţie Carmen-Gabriela Pamfil, în primul rând ca redactor şi revizor la *Dicţionarul limbii române* al Academiei, în cadrul departamentului de lexicografie-lexicologie. A redactat şi a revizuit cuvinte-titlu (precum verbul *a vrea* - totuna cu *a voi* -, prepoziţia *la*, apoi verbul *a vorbi* - totuna cu *a vorovi*) al căror semantism, greu de descifrat, i s-a dezvăluit după luni, chiar ani, de reflecţie serioasă şi muncă acerbă, şi în urma ei au rămas sute de pagini de dicţionar, nimic altceva decât vârful aisbergului care a fost toată activitatea sa imensă dedicată dicţionarului-tezaur.

Tot ca lexicograf, a participat, alături de Ioan Oprea, Victoria Zăstroiu şi Rodica Radu, colegi de Institut, la proiectul de mare anvergură *Noul dicţionar universal al limbii române* (2006), apărut în

BDD-A32040 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:16 UTC)

cinci ediții, mereu adăugite şi îmbunătățite, contribuția sa notabilă constând în redactarea unei porțiuni consistente din dicționar (literele L–S). În 2010 publică, în aceeaşi formulă redacțională, *Dicționarul universal ilustrat al limbii române* şi, dacă timpul ar fi fost de partea ei, ar fi dus cu siguranță la bun sfârşit, cum făcea întotdeauna cu toate proiectele, şi dicționarul de neologisme pe care îl inițiase, pentru care concepuse metoda şi principiile şi în realizarea căruia implicase o echipă de tineri cercetători.

Ne-a lăsat datoria de a-i continua activitatea, la dicționarul de neologisme şi în toate celelalte proiecte, având în minte, ca un ideal, dorința de a-i copia atitudinea ştiințifică exemplară şi mai cu seamă devotamentul şi dragostea cu care interacționa în egală măsură cu subiectele de cercetare şi cu oamenii din jurul ei. Nu am nici o îndoială că personalitatea ei iradiantă va continua să ne încălzească sufletele şi că profilul ei de om de ştiință aparte, pentru care modestia era un companion permanent al valorii, s-a înscris deja în galeria de cercetătorilor români autentici.

LUMINIȚA BOTOŞINEANU

BDD-A32040 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:16 UTC)